

Фінанси

УДК 336.14:355.1-055.1/.2(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.22254510>

**Гендерна архітектура фінансової системи сектору оборони: цифрова
модель бюджетування у Збройних силах України**

Соколенко Людмила Федорівна

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки, фінансів та
обліку, ПВНЗ «Європейський університет», Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-4608-8963>

Щербатих Денис Володимирович

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, фінансів та
обліку, ПВНЗ «Європейський університет», Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0990-8376>

Шарова Світлана Василівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та
обліку, ПВНЗ «Європейський університет», Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-7687-2081>

Григор'єва Оксана Володимирівна

кандидат фізико-математичних наук, радниця з гендерних питань,
Генеральний штаб Збройних сил України

<https://orcid.org/0009-0009-6806-9059>

Прийнято: 14.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. У статті розвинуто концептуальні засади гендерно орієнтованого бюджетування у секторі оборони та запропоновано модель гендерної архітектури фінансової системи Збройних Сил України. Актуальність дослідження зумовлена зміною кадрової структури війська: за офіційними даними Міністерства оборони, станом на 1 січня 2025 р. у Збройних Силах України служили понад 70 тис. жінок, понад 5,5 тис. з них виконували завдання на передовій. Методологія поєднує системний, інституційний, процесний і ризик-орієнтований підходи, структурний аналіз бюджетного циклу та порівняння з міжнародними практиками OECD і PEFA. Методично обґрунтовано недоцільність використання частки «гендерно чутливих» видатків як прямого показника ефективності бюджету, оскільки така частка характеризує структуру фінансування, але не відображає якість забезпечення, результативність або ступінь задоволення диференційованих потреб. Запропоновано систему індикаторів, що окремо вимірює охоплення потреб бюджетними рішеннями, простежуваність видатків, якість дезагрегованих даних, результативність і контроль. Наукова новизна полягає у структуризації гендерної архітектури оборонних фінансів як взаємодії п'яти контурів — інституційного, аналітичного, бюджетного, цифрового та управлінського — та у формуванні цифрового циклу, в якому дані про потреби пов'язуються з бюджетним обґрунтуванням, виконанням, моніторингом і коригуванням рішень. Практичне значення полягає у можливості застосування запропонованої моделі під час підготовки бюджетних запитів, формування паспортів бюджетних програм, закупівель речового та медичного забезпечення, внутрішнього контролю й аудиту. Визначено обмеження: модель є концептуально-методичною та потребує подальшої валідації на непублічних відомчих даних з дотриманням режиму захисту інформації.

Ключові слова: гендерно орієнтоване бюджетування, фінансування інновацій, Збройні Сили України, публічні фінанси, бюджетний процес, цифровізація, дезагреговані дані, фінансові ризики, внутрішній контроль.

**Gender architecture of the defence sector financial system: a digital budgeting
model for the Armed Forces of Ukraine**

Liudmyla Sokolenko

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Economics, Finance and Accounting
Private Higher Educational Establishment “European University”, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4608-8963>

Denys Shcherbatykh

PhD in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Economics, Finance and Accounting
Private Higher Educational Establishment “European University”, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0990-8376>;

Svitlana Sharova

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Economics, Finance and Accounting
Private Higher Educational Establishment “European University”, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7687-2081>

Oksana Hryhorieva

PhD in Physics and Mathematics,
Gender Adviser,
General Staff of the Armed Forces of Ukraine
<https://orcid.org/0009-0009-6806-9059>

Abstract. The article develops the conceptual foundations of gender-responsive budgeting in the defence sector and proposes a gender architecture model for the

financial system of the Armed Forces of Ukraine. The relevance of the study is driven by the changing personnel structure of the military: according to the Ministry of Defence of Ukraine, as of 1 January 2025 more than 70,000 women served in the Armed Forces, including over 5,500 on the front line. The methodology combines systems, institutional, process and risk-oriented approaches, structural analysis of the budget cycle, and comparison with OECD and PEFA practices. The study deliberately rejects the interpretation of the share of “gender-sensitive” expenditure as a direct measure of budget efficiency, because such a share does not by itself capture service quality, outcomes or the extent to which differentiated needs are met. Instead, an indicator system is proposed that separately assesses the coverage of identified needs by budget decisions, expenditure traceability, the quality of sex-disaggregated data, performance results and control. The scientific novelty lies in structuring the gender architecture of defence finance as the interaction of five interrelated circuits—institutional, analytical, budgetary, digital and managerial—and in designing a digital feedback cycle in which evidence on differentiated needs is linked to budget justification, execution, monitoring and subsequent adjustment. The model does not treat gender-responsive budgeting as a separate social expenditure block; it embeds the gender dimension into ordinary public financial management procedures. Its practical value is the possibility of using the proposed architecture when preparing budget requests, programme passports, procurement plans for equipment and medical support, as well as in internal control and audit. The article also specifies methodological limitations: the model is conceptual and requires further validation on departmental microdata, while security restrictions and data protection rules must be observed. The proposed approach therefore provides a framework for evidence-based defence budgeting without claiming that gender balance or a higher expenditure share automatically means greater financial efficiency.

Keywords: gender-responsive budgeting, innovation financing, Armed Forces of Ukraine, public finance, budget process, digitalization, sex-disaggregated data, financial risks, internal control.

Вступ. Повномасштабна війна істотно змінила структуру людського капіталу сектору оборони, логіку матеріального забезпечення та вимоги до бюджетного планування. Зростання чисельності жінок у війську не є самостійною підставою для збільшення будь-якої окремої категорії видатків, однак воно робить видимими потреби, які за уніфікованих нормативів можуть залишатися неврахованими: антропометрична відповідність речового майна, окремі медичні потреби, умови розміщення, санітарно-гігієнічне забезпечення, безпечна інфраструктура та доступність послуг. Станом на 1 січня 2025 р. у ЗСУ служили понад 70 тис. жінок, а понад 5,5 тис. виконували завдання на передовій [1]. Отже, предметом фінансового аналізу має бути не «жіночий бюджет» як відокремлений сегмент, а здатність загальної системи оборонних фінансів виявляти диференційовані потреби, обґрунтовувати рішення та контролювати результат.

Міжнародний досвід показує, що гендерно орієнтоване бюджетування є інструментом управління публічними фінансами, а не механізмом механічного розподілу коштів між жінками і чоловіками. OECD визначає його як системне використання процедур бюджетного циклу для інтеграції гендерних цілей у прийняття рішень [2; 3]. PEFA GRPFM, своєю чергою, оцінює, наскільки гендерний вимір вбудовано у стратегічне планування, оцінку впливу, бюджетну документацію, звітність, оцінювання результативності та зовнішній аудит [4]. Для оборонного сектору така постановка питання особливо важлива, оскільки рішення повинні одночасно відповідати критеріям оперативної спроможності, економності, захисту інформації та недискримінаційного доступу до ресурсів.

Економічна логіка такого підходу виходить за межі формального забезпечення рівності. S. Nicol показує, що гендерні розриви можуть мати вимірювані наслідки для зайнятості, продуктивності та фіскальної стійкості, а тому гендерно орієнтоване бюджетування доцільно розглядати як інструмент підвищення обґрунтованості бюджетних рішень [5]. Окремо авторка доводить доцільність інтеграції гендерної перспективи у spending review, оскільки

перегляд видатків без оцінки диференційованого впливу може переносити або посилювати наявні дисбаланси [6]. Для сектору оборони це означає необхідність оцінювати не лише обсяг фінансування, а й відповідність ресурсних рішень фактичній структурі потреб особового складу.

Невирішеною залишається проблема інституційного поєднання гендерного аналізу з фінансовими процедурами військової організації. У науковій літературі ґрунтовно досліджено загальні моделі ГОБ, умови його інституціоналізації та міжнародні практики, однак значно менше уваги приділено архітектурі даних, контрольним точкам і цифровому зворотному зв'язку у секторі оборони. Саме цей розрив визначає предмет дослідження.

Метою статті є розвиток теоретико-методичних засад гендерно орієнтованого бюджетування у секторі оборони та формування цифрової моделі гендерної архітектури фінансової системи Збройних Сил України, яка пов'язує дезагреговані дані про потреби з бюджетним обґрунтуванням, виконанням, моніторингом, внутрішнім контролем і коригуванням управлінських рішень.

Наукова новизна полягає у структуризації гендерної архітектури оборонних фінансів як взаємодії п'яти функціональних контурів та у запропонованій системі індикаторів, яка розмежовує обсяг видатків, охоплення потреб, якість даних, результативність і контроль. Практичне значення полягає у можливості застосування моделі в бюджетних запитах, програмно-цільовому методі, закупівлях, внутрішньому контролі та аудиті.

Сучасна література зміщує акцент від формальної наявності ГОБ до його фактичної інституціоналізації. Т. Polzer, І. Nolte та J. Seiwald на основі огляду літератури показали фрагментарність дослідницького поля та недостатню увагу до стадій виконання і ex post оцінювання бюджету [7]. На прикладі Австрії Т. Polzer і J. Seiwald встановили, що законодавче закріплення створює необхідну основу, але не гарантує змістовного використання гендерного аналізу без перевірок, незалежної оцінки та розвитку компетентностей [8]. S. Brenton

пов'язує подальший розвиток ГОБ з інституціоналізацією та ширшим, у тому числі інтерсекційним, аналізом бюджетних наслідків [9].

Прикладні дослідження 2023 р. деталізують механізми включення гендерного виміру в бюджетні інститути. G. Galizzi, G. Bassani і C. Cattaneo показують, що стійка інтеграція ГОБ потребує переходу від звітності та аналізу результативності до безпосереднього використання інформації у формуванні бюджету [10]. S. Jorge, L. Coelho та L. Pimentel наголошують на ролі інституційного середовища [11], M. S. Morshed і S. Lim — на поєднанні ГОБ із середньостроковим бюджетуванням, якісними даними та аудитом [12], A. O'Hagan і S. Nesom — на значенні міжінституційного навчання та взаємодії уряду, громадянського суспільства і професійних спільнот [13]. Зовнішній контроль реалізації гендерного бюджету досліджують A. M. López-Hernández та співавтори, які підкреслюють значення нормативних обов'язків і контрольованості процедур [14].

В українському науковому дискурсі Т. Коляда обґрунтовує перспективи інституціоналізації ГОБ у бюджетній системі [15]; А. Карпич систематизує теоретичні підходи до категорії гендерно орієнтованого бюджетування [16]; О. Цюпа та О. Кондур досліджують нормативно-правове забезпечення гендерного підходу у бюджетному процесі [17]. У дослідженнях оборонних фінансів уже обґрунтовано необхідність включення ГОБ до системи фінансового забезпечення ЗСУ, а дослідження бюджетного контролю та фінансового аудиту в умовах воєнного стану акцентує на ризик-орієнтованих і цифрових інструментах контролю [18]. Водночас у цих працях не сформовано цілісної моделі, яка б пов'язувала кадрові та потребові дані, бюджетні рішення, цифрову простежуваність і контроль результатів саме в оборонній фінансовій системі. Ця прогалина визначає напрям авторського доопрацювання.

Методологія. Дослідження має концептуально-прикладний характер. Джерельну базу становлять офіційні дані Міністерства оборони України про чисельність жінок у ЗСУ, методологічні матеріали OECD та PEFA, а також

рецензовані публікації з гендерного бюджетування і публічного фінансового менеджменту. Застосовано системний підхід для визначення взаємозв'язків між інституціями, даними, бюджетними процедурами та контролем; процесний підхід — для декомпозиції бюджетного циклу; інституційний аналіз — для визначення правил і відповідальності; ризик-орієнтований підхід — для формування контрольних індикаторів.

Ключове методичне уточнення полягає у відмові від трактування відношення «гендерно чутливі видатки / загальний бюджет» як коефіцієнта ефективності. Висока частка таких видатків може бути наслідком дорожчих закупівель, а низька — результатом того, що потреби вже інтегровані у стандартні норми забезпечення. Тому показник частки видатків може використовуватися лише як описова характеристика структури фінансування, але не як самостійний критерій ефективності. Аналогічно паритет чисельності жінок і чоловіків не є метою оборонного бюджету і не може автоматично інтерпретуватися як фінансова результативність.

Запропонована система оцінювання складається з п'яти окремих вимірів: якість дезагрегованих даних; охоплення ідентифікованих потреб бюджетними рішеннями; простежуваність фінансування; результативність забезпечення; контроль і коригування. Для кожного виміру можуть застосовуватися відомчі КРІ, однак інтегральний індекс у цій статті не розраховується, оскільки обґрунтування ваг потребує емпіричної валідації.

Логіка дослідження охоплює п'ять послідовних етапів: ідентифікацію проблемних зон традиційного врахування диференційованих потреб у бюджетному процесі; узагальнення підходів OECD і PEFA та результатів сучасних наукових досліджень; декомпозицію оборонного бюджетного процесу на функціональні контури; формування системи індикаторів для оцінювання якості даних, охоплення потреб, простежуваності, результативності та контрольного реагування; побудову цифрового циклу зворотного зв'язку, що

пов'язує результати моніторингу з коригуванням параметрів наступного бюджетного циклу.

Обмеження дослідження пов'язані з відсутністю відкритих мікроданих про потреби, закупівлі й фактичне забезпечення військових частин. З міркувань інформаційної безпеки стаття не використовує і не моделює дані конкретних військових частин. Відтак запропоновані індикатори є методичним каркасом, а не емпірично валідованою шкалою.

Результати. Початковою умовою для перебудови фінансових процедур є зміна кадрової структури. Офіційне повідомлення Міністерства оборони України від 8 березня 2025 р. фіксує понад 70 тис. жінок у ЗСУ станом на 1 січня 2025 р., що на 20% більше, ніж у 2022 р.; понад 5,5 тис. військовослужбовиць на той момент виконували завдання на передовій [1].

Ці дані не дають підстав безпосередньо оцінювати бюджетну ефективність, але підтверджують необхідність систематичного врахування диференційованих потреб у фінансовому плануванні.

Водночас запропонована трансформація не передбачає автоматичного збільшення видатків. Її фінансовий зміст полягає у підвищенні адресності ресурсних рішень: невідповідні специфікації, надлишкові закупівлі або недостатнє покриття верифікованої потреби мають розглядатися як різні типи управлінських відхилень. Такий підхід узгоджується з рекомендаціями OECD щодо вбудовування гендерного аналізу в основний бюджетний процес, а не його існування як паралельної процедури [3; 5].

Таблиця 1

Логіка трансформації гендерно орієнтованого бюджетування у секторі
оборони

Елемент	Традиційна практика	Запропонований підхід	Фінансовий результат
Дані	Агреговані кадрові показники	Дезагрегація за статтю, посадою, видом забезпечення та результатом	Обґрунтованіша потреба

Нормативи	Уніфіковані норми	Перевірка відповідності фактичним антропометричним і функціональним потребам	Менше невідповідних закупівель
Бюджетний запит	Обґрунтування за минулими видатками	Зв'язок потреби, кількості отримувачів, вартості та очікуваного результату	Краща доказовість видатків
Виконання	Контроль касових видатків	Простежуваність від бюджетного рішення до закупівлі та отримувача/послуги	Вища підзвітність
Моніторинг	Фіксація факту витрачання	Оцінка охоплення потреб і результату забезпечення	Можливість коригування
Аудит	Переважно ретроспективна перевірка	Ризик-індикатори та вибіркова поглиблена перевірка	Раціоналізація контрольних ресурсів

Джерело: розроблено авторами.

Дані таблиці демонструють, що зміна підходу має відбуватися не через виокремлення спеціального блоку видатків, а через зміну інформаційної логіки кожної стадії бюджетного циклу. Якщо на етапі планування відсутній зв'язок між кількістю отримувачів, характеристиками потреби, нормативом і очікуваним результатом, подальший контроль фактично зводиться до перевірки правильності проведення видатків. Натомість включення цих параметрів до бюджетного обґрунтування створює основу для зіставлення запланованого та фактичного забезпечення і дає змогу виявляти відхилення ще до стадії підсумкового аудиту.

На цій основі гендерну архітектуру фінансової системи сектору оборони пропонується визначати як сукупність взаємопов'язаних правил, даних, бюджетних процедур, цифрових інструментів і механізмів контролю, які забезпечують виявлення диференційованих потреб особового складу, їх обґрунтоване включення до фінансових рішень та перевірку результату. Архітектура не створює паралельного бюджетного процесу, а модифікує інформаційні вимоги до звичайних процедур.

Інституційний контур визначає відповідальність розпорядників коштів, фінансових органів,

служб забезпечення, внутрішнього контролю та аудиту. Аналітичний контур формує доказову базу: чисельність і структуру отримувачів, потреби, нормативи, фактичне забезпечення, скарги, відмови, строки та результати. Бюджетний контур трансформує ці дані у бюджетні запити, паспорти програм, плани закупівель і кошториси. Цифровий контур забезпечує сумісність даних, простежуваність та автоматизоване виявлення відхилень. Управлінський контур використовує результати моніторингу для коригування норм, закупівель і фінансування.

Рис. 1. Функціональна модель гендерної архітектури фінансової системи сектору оборони

Джерело: розроблено авторами.

На рисунку відображена не послідовність автономних підсистем, а механізм їх взаємодії. Інституційний контур задає правила відповідальності; дані та аналітика формують доказову основу; бюджетний і цифровий контури забезпечують перетворення потреби на фінансове рішення та його простежуваність. Управлінське рішення є точкою конвергенції цих потоків, а

результатом має бути не формальне виконання гендерної вимоги, а відповідність ресурсу верифікованій потребі, можливість простежити видаток та документовано скоригувати рішення за результатами контролю.

Запропонована система принципово відрізняє структурний показник S_g від показників результату. Це усуває методологічну помилку, за якої більша частка гендерно чутливих видатків автоматично трактується як кращий бюджет. Для фінансового менеджменту важливіше, чи була потреба верифікована, чи прийнято обґрунтоване рішення, чи ресурс простежується до результату та чи усунуто виявлене відхилення.

Для практичного застосування формули мають наповнюватися відомчими даними з чітко визначеними знаменниками, періодами спостереження та правилами верифікації. Порогові значення доцільно встановлювати лише після накопичення репрезентативної історії спостережень, оскільки нормативне задання універсальних меж без емпіричної бази створило б ризик хибної інтерпретації. Тому в межах цього дослідження індикатори виконують функцію методичного

Під верифікованою потребою у межах запропонованої моделі розуміється документально підтверджена потреба, обґрунтована даними про чисельність і характеристики цільової групи, нормативами забезпечення та/або фактичними умовами виконання завдань і перевірена відповідальним суб'єктом бюджетного чи ресурсного планування. Таке визначення дає змогу відокремити первинно заявлену потребу від потреби, що пройшла аналітичну та документальну перевірку і може бути використана як підстава для бюджетного рішення.

Система індикаторів для цифрового гендерно орієнтованого
бюджетування в ЗСУ

Вимір	Індикатор	Розрахунок / ознака	Інтерпретація	Ризик хибного висновку
Якість даних	Коефіцієнт повноти дезагрегації (Kd)	N записів з повним набором ознак / N релевантних записів	Частка даних, придатних для аналізу	Не вимірює якість самих ознак
Охоплення потреб	Коефіцієнт бюджетного покриття (Kc)	Кількість обґрунтованих потреб із фінансовим рішенням / кількість верифікованих потреб	Показує, чи доходить аналіз до рішення	Не дорівнює фактичному забезпеченню
Простежуваність	Коефіцієнт простежуваності (Kt)	Операції з повним цифровим ланцюгом / релевантні операції	Можливість відтворити рух рішення і ресурсу	Повний слід не гарантує законності
Результативність	Коефіцієнт фактичного забезпечення (Kг)	Отримувачі/підрозділи, забезпечені відповідно до затвердженої потреби / цільова кількість	Відображає досягнення операційного результату	Потребує перевірки якості й своєчасності
Контроль	Частка закритих ризик-сигналів (Kf)	Ризик-сигнали з документованим рішенням / усі підтверджені сигнали	Показує дисципліну реагування	Сигнал не є доказом порушення
Структура видатків	Частка ідентифікованих гендерно чутливих видатків (Sg)	$B_g / B \times 100\%$	Описує структуру фінансування	Не є показником ефективності

Джерело: розроблено авторами.

Запропоновані індикатори слід використовувати як панель взаємодоповнювальних показників, а не зводити до одного інтегрального балу. Наприклад, високий Kc може свідчити про те, що верифіковані потреби отримали фінансове рішення, але без достатнього Kг він не підтверджує

фактичного забезпечення. Аналогічно високий Kt засвідчує відтворюваність цифрового сліду операції, проте не доводить її економічності або правомірності. Саме роздільне читання показників дає змогу локалізувати слабку ланку — дані, бюджетне рішення, виконання або контроль — і спрямувати перевірку на конкретний етап процесу.

Цифровізація в цій моделі не зводиться до використання штучного інтелекту. Базовою умовою є стандартизація довідників, єдині ідентифікатори операцій, структуровані дані та контроль доступу. Алгоритмічна аналітика може застосовуватися лише після формування надійної інформаційної основи — для виявлення нетипових відхилень, дублювання потреб, аномальних строків, невідповідності між чисельністю отримувачів і обсягами забезпечення. Будь-який автоматичний ризик-сигнал потребує професійної перевірки і не може самотійно вважатися доказом порушення.

Цифровий характер запропонованої моделі визначається не фактом використання окремого програмного продукту, а наскрізною інформаційною простежуваністю бюджетного рішення. Для кожної верифікованої потреби має формуватися цифровий зв'язок між потребою, нормативом, бюджетним обґрунтуванням, фінансовим рішенням, закупівлею або забезпеченням, отриманим результатом і контрольною реакцією. Це створює можливість автоматизованого зіставлення планових і фактичних параметрів без формування окремої гендерної інформаційної системи. Отже, цифровізація виконує інтеграційну функцію, забезпечуючи взаємодію аналітичного, бюджетного, контрольного та управлінського контурів запропонованої архітектури.

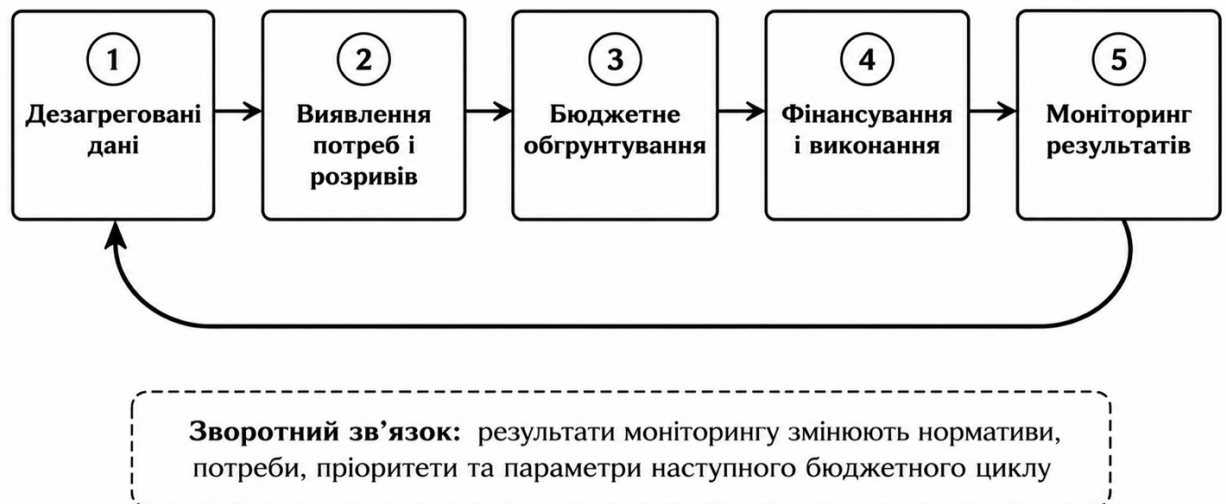

Рис. 2. Цифровий цикл гендерно орієнтованого бюджетування у секторі оборони

Джерело: розроблено авторами.

Моніторинг не завершує бюджетний процес, а формує інформацію для наступного циклу: підтверджені відхилення можуть бути підставою для перегляду нормативів, уточнення специфікацій, зміни параметрів бюджетного запиту або коригування контрольних процедур. Завдяки цьому гендерний аналіз набуває управлінського змісту лише тоді, коли його результати впливають на наступне рішення, а не залишаються окремим звітним показником.

Практичне впровадження доцільно починати не з окремої «гендерної» інформаційної системи, а з додавання необхідних атрибутів до чинних фінансових та логістичних процесів. Наприклад, бюджетний запит може містити обґрунтування диференційованої потреби, план закупівель — характеристики цільових груп і нормативи, а внутрішній контроль — автоматичні тести на невідповідність обсягу закупівель структурі потреб. Це зменшує ризик створення паралельної бюрократії та відповідає підходу OECD щодо вбудовування ГОБ у загальну бюджетну рамку [3].

Обговорення. Отримані результати узгоджуються з висновками OECD, що стійке ГОБ потребує інституційної основи, методів і інструментів, даних,

спроможності, прозорості та вимірювання впливу [2; 3]. Водночас запропонована модель конкретизує ці загальні блоки для оборонних фінансів: замість оцінки лише наявності процедур вона вводить простежуваний зв'язок між потребою, бюджетним рішенням, операцією та результатом.

Результат також співвідноситься з дослідженням Polzer і Seiwald, де на австрійському матеріалі показано розрив між формальним упровадженням і змістовним використанням ГОБ [8]. Для ЗСУ цей ризик особливо значущий: формальне включення гендерної ознаки до документів не створює фінансового ефекту, якщо не змінюються норми, специфікації закупівель, критерії результативності або контрольні процедури. Тому центральним елементом авторської моделі є не маркування видатків, а управлінський зворотний зв'язок.

Методично важливим є розмежування показника структури видатків і показників результативності. Використання відношення Bg/B_{tot} із довільно заданими порогоми як характеристики якості фінансового планування не має достатнього емпіричного обґрунтування, оскільки такий показник зміщує обсяг видатків з ефектом їх використання. У запропонованій моделі S_g застосовується лише як описова характеристика структури фінансування, тоді як оцінювання результативності здійснюється через окремі показники охоплення потреб, фактичного забезпечення, простежуваності та контрольного реагування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичного підходу до гендерно орієнтованого бюджетування у секторі оборони шляхом формування п'ятиконтурної архітектури фінансової системи, яка інтегрує інституційний, аналітичний, бюджетний, цифровий та управлінський контури в єдиний цикл прийняття рішень. Набув подальшого розвитку методичний інструментарій оцінювання ГОБ через розмежування структурних характеристик видатків та показників їх результативності, простежуваності й контрольного реагування. На відміну від підходів, орієнтованих переважно на маркування або частку гендерно чутливих видатків, запропонована модель формує наскрізний зв'язок між верифікованою потребою,

бюджетним рішенням, використанням ресурсу та результатом забезпечення. Водночас авторський внесок не ототожнюється з винайденням гендерного бюджетування, цифрового моніторингу чи ризик-орієнтованого контролю, а полягає в їх функціональному поєднанні для оборонної фінансової системи.

Практична реалізація моделі потребує трьох передумов. По-перше, необхідні узгоджені класифікатори потреб і результатів, які не розкривають чутливу інформацію. По-друге, потрібне нормативне закріплення відповідальності за якість даних та використання результатів аналізу. По-третє, цифрові інструменти мають бути інтегровані з внутрішнім контролем і аудитом, а не функціонувати як автономні дашборди.

Висновки

1. Зміна кадрової структури Збройних Сил України створює об'єктивну потребу у переході від формально гендерно нейтрального планування до системи, здатної виявляти та фінансово обґрунтовувати диференційовані потреби особового складу. Офіційні дані про понад 70 тис. жінок у ЗСУ станом на початок 2025 р. підтверджують масштаб управлінського завдання, але самі по собі не є показником бюджетної ефективності.

2. Гендерну архітектуру фінансової системи сектору оборони запропоновано розглядати як взаємодію інституційного, аналітичного, бюджетного, цифрового та управлінського контурів. Її принциповою ознакою є включення гендерного аналізу до звичайних процедур публічного фінансового менеджменту, а не створення паралельного «жіночого» бюджету.

3. Методично обґрунтовано недоцільність використання частки гендерно чутливих видатків як самостійного показника ефективності. Запропоновано роздільно оцінювати якість даних, охоплення потреб бюджетними рішеннями, простежуваність фінансування, фактичне забезпечення та контрольне реагування.

4. Цифрова модель бюджетування повинна будуватися на стандартизованих даних і простежуваності операцій. Штучний інтелект та

автоматизована аналітика можуть використовуватися як допоміжні інструменти виявлення аномалій, але ризик-сигнал не є доказом порушення і потребує професійної перевірки.

5. Практичне застосування моделі можливе у бюджетних запитах, програмно-цільовому методі, плануванні закупівель, внутрішньому контролі та аудиті. Подальші дослідження мають бути спрямовані на емпіричну валідацію індикаторів на захищених відомчих даних, визначення статистично та управлінськи обґрунтованих порогів і оцінювання впливу моделі на якість бюджетних рішень.

Список використаних джерел

1. Міністерство оборони України. Сергій Мельник: понад 5 500 жінок нині служать на передовій. 8 березня 2025 р. URL: <https://mod.gov.ua/en/news/serhi-melnyk-over-5-500-women-are-currently-serving-on-the-front-line> (дата звернення: 05.01.2026)
2. OECD. Gender Budgeting in OECD Countries 2023. Paris: OECD Publishing, 2023. 64 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/647d546b-en>
3. OECD. OECD Best Practices for Gender Budgeting. OECD Journal on Budgeting. 2023. Vol. 23, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1787/9574ed6f-en>
4. PEFA Secretariat. Supplementary Framework for Assessing Gender Responsive Public Financial Management. Washington, DC: PEFA Secretariat, 2020. URL: https://www.pefa.org/sites/default/files/resources/downloads/PEFA_Gender_EN.pdf (дата звернення: 05.01.2026)
5. Nicol S. Gender budgeting: The economic and fiscal rationale. OECD Journal on Budgeting. 2022. Vol. 22, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1787/9ca9b221-en> (дата звернення: 05.01.2026)

6. Nicol S. Gender perspectives in spending review. OECD Journal on Budgeting. 2022. Vol. 22, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1787/4b676369-en> (дата звернення: 05.01.2026)

7. Polzer T., Nolte I. M., Seiwald J. Gender budgeting in public financial management: a literature review and research agenda. International Review of Administrative Sciences. 2023. Vol. 89, No. 2. P. 450–466. DOI: <https://doi.org/10.1177/00208523211031796>

8. Polzer T., Seiwald J. Gender-responsive budgeting in Austria: The narrow line between implementation and confirmation. Public Money & Management. 2021. Vol. 41, No. 7. P. 527–538. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2021.1927516> (дата звернення: 05.01.2026)

9. Brenton S. The institutionalization of gender budgeting and prospects for intersectional analysis. Public Money & Management. 2023. Vol. 43, No. 6. P. 533–542. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2022.2159167>

10. Galizzi G., Bassani G., Cattaneo C. How to integrate gender budgeting in the public agenda: insights from an Italian local government. Public Money & Management. 2023. Vol. 43, No. 6. P. 551–558. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2201041>

11. Jorge S., Coelho L., Pimentel L. The institutional environment of gender budgeting: Learning from the Portuguese experience. Public Money & Management. 2023. Vol. 43, No. 6. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2165274>

12. Morshed M. S., Lim S. Gender-responsive budgeting within the medium-term budgetary framework in Bangladesh. Public Money & Management. 2023. Vol. 43, No. 6. P. 586–589. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2165730>

13. O'Hagan A., Nesom S. Watching the neighbours: gender budgeting in Scotland and Wales. Public Money & Management. 2023. Vol. 43, No. 6. P. 567–575. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2165275>

14. López-Hernández A. M., Romero-Ramos L., Flórez-Parra J. M., López-Pérez M. V. External control of gender budget implementation: Experience of the

Audit Office of Andalusia. Public Money & Management. 2023. Vol. 43, No. 6. P. 559–566. DOI: <https://doi.org/10.1080/09540962.2023.2185416>

15. Коляда Т. А. Гендерно-орієнтоване бюджетування: сутність та перспективи запровадження в Україні. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2019. Вип. 3. С. 80–88. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.3.2019.80-88>

16. Карпич А. Ю. Теоретичні підходи до визначення категорії «гендерно орієнтоване бюджетування» в українській науковій думці. Економіка та суспільство. 2021. № 24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-41>

17. Цюпа О. П., Кондур О. С. Нормативно-правове забезпечення застосування в Україні гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2023. Вип. 19(1). С. 278–287. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.19.278-287>

18. Кладницька Т. А., Соколенко Л. Ф., Цюпа О. П. Бюджетний контроль та фінансовий аудит у системі публічних фінансів в умовах воєнного стану та цифрової трансформації. Соціальний розвиток: економічні та правові питання. 2026. № 13. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2026.1.12>